

UIT DE SCHRIFT

„EXCHANGE“.

En al deze dingen zijn uit God, die ons met zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus, en ons de bediening der verzoening gegeven heeft.

2 Cor. 5:18.

Wie de grens passeert, op reis naar het buitenland, komt daar het kantoor langs, waarvan de bestemming duidelijk wordt door het opschrift: „Exchange“, „Geld-wissel“, of iets dergelijks. Het is het kantoor, waar men het geld van het land, dat men verlaten gaat, kan omwisselen in geld van dat andere land, waar men nu naar toe reist. Want als men zijn oude munt niet „omzet“ in de nieuwe, kan men in het andere land niet passeeren. Men heeft de aldaar „gangbare“ munt nodig, wil men er kunnen wonen, zaken doen, kortom: sannelijk zijn en vrije passage hebben.

Hoe vreemd het klinken moge: aan dit bedrijf der „wisselaren“ herinnert de tekst, dien we hierboven afdrukten. Als daar gezegd wordt, dat God ons zichzelf verzoend heeft, dan wordt in de grieksche taal een woord gebezigd, dat in zijn oudste, ons bekende beteekenis, aan zoo'n wisselaarskantoor herinnert. Het woord voor „verzoenen“ luidt: „katallasseo“. Het zelfstandig naamwoord voor „verzoening“ is „katallagè“. Welnu, „katallagè“ beteekent oorspronkelijk: „geld-omwisseling“; en „katallakt(ēs)“ wil aanvankelijk zeggen: „geld-wisselaar“. Wie een bank voorbijloopt, passeert een „katallaktēs“, een geld-omzetter.

Later kreeg het woord ruimere beteekenis. Een „katallakt(ēs)“ werd nu iemand, die bemiddeling verleende, of „verzoening“ aanbracht. En „katallagè“ werd straks hetzelfde als „verandering van vriendschap in vriendschap“.

Het is met woorden een vreemd geval: in latere beteekenissen herkent men vaak nauwelijks nog de eerste. Maar in dit geval is de herinnering aan de oorspronkelijke beteekenis toch leerzaam voor het verstaan der afgeleide.

Want het is met die munt, waarover zooveel gesproken werd, daarom zoo'n lastig geval, omdat er staats-, en gezags-, en rijkswesties mee gemoeid zijn. De man, die met het geld van den éénen staat in het gebied van den anderen zou willen opereeren, komt er niet. Hij is niet acceptabel, tenzij hij zorgt, dat er gewisseld wordt; — dan pas is hij geen „vreemde“ meer, die niet „gangbaar“ is, doch kan hij meedoen als een volks- en huisgenoot dergenen, onder wie hij toegang heeft gezocht. De tafelen der wisselaren zijn gelijk-schakelaarstafelen, want ze schakelen om. Toen onze groote Katallakt (= Wisselaar) den tempel reinigde, heeft hij de tafelen der katallakten (der wisselaars) omgekeerd. Zij moesten de „profane“ munt (van de markt en zoo) omwisselen in „heilige“ (van den tempel); maar ze hadden het Gezag van den Vader van den tempelreiniger, die van dien Vader de Zoon was, met voeten getreden. Zij waren valsche munters; in schijn erkenden ze het gezag van den Koning (de heilige munt!) maar overigens waren ze revolutionairen.

Er is immers een „politeuma“ (Filipp. 3:20), een Rijk, een Staat, waarin God zelf de Koning is. Maar men kan er niet zóó maar binnenkomen. Om dáár aannemelijk te zijn, moet men van een „vreemde“ tot een „huisgenoot“ worden. De „waarden“ die men meebrengt, worden in dat Rijk niet erkend; het heeft zijn eigen munt, en in dat Koninkrijk komt niet binnen hetgeen onrein is, en niet de rijksmunt kan overleggen. Aan de grens van dat Rijk staat als regel voor de vreemden dit te lezen: geef dan den keizer wat des keizers is, en Gode wat Gods is. Het is niet toegelukkig, dat dit woord het eerst uit den mond kwam van onze grooten Katallakt, toen men Hem een „munt“ toonde.

Neen, geef niet toe aan de verzoeking, om hier de beelddraak tot wellustig wordens toe nog nader uit te werken. Maar houd de grondgedachte toch nog even vast. Wij waren „vijanden“, on-aannemelijk. Maar we zijn gemaakt tot „vrienden“. En waarom? Hadden wij een „tegen-waarde“ aan te bieden toen wij aan de grens van 't Hemelrijk gekomen waren? Was onze oude munt toch eenigszins van waarde? Was het een ruil, dien de Katallakt van den hemelschen staat volbrengen moest? Was Hij een ambtenaar, die onze „oude munt“ in-nam, en „om-rekende“, en daarna de tegen-waarde van de in Gods Rijk gangbare munt er voor in de plaats stelde?

Stil nu, — elke vergelijking gaat mank. Met name aan de grenzen van dit Rijk van God. Wij hadden geen „waarden“ aan te bieden. Van ruilen viel geen sprake. „Gewisseld“ werd hier eigenlijk niet: het beeld van den aardschen katallakt vertoert zich bij den hemelschen Katallakt. Hij „wisselt“ niet een munt, doch „ver-wisselt“ slechts een „staat“. Wij brengen geen waarde-papieren mee, wij burgers van het „rijk“ des Boozen. Beelzebub reikt geen waarde-papieren uit. Wij komen aan de poort van 't Hemelrijk als vijanden, niet als dragers van waarde-papieren eener wel vreemde, maar toch „bevriende“ mogendheid.

Daarom wordt er niet geruild, en is er geen kwestie van waarde en tegen-waarde.

Er is alleen maar die laatste beteekenis: verandering van vijandschap in vriendschap. Het Souvereine Gezag van het Koninkrijk der Hemelen nam ons op, en liet ons toe, toen wij nog vijanden waren (Rom. 5) en niets bij ons hadden dan de bewijzen onzer participatie aan de groote Rebellen.

En die gedachte, die bijbelsche, en daarna oer-gereformeerde gedachte drukt Paulus hierin uit, dat God ons met Zichzelf verzoend heeft. Hij is het subject der verzoening. Hij is de gansch originele in de katallagè.

Ex-change?

Ja en neen; 't is maar hoe ge 't neemt. Wij waren vijanden in elken zin (contra Ritschl), dien 't woord kan hebben. En zóó heeft God zelf ons met zichzelf verzoend en de bediening van desen eenzijdigen handel der uitreiking van een hemelsch paspoort en een hemelsche rijksmunt aan vijanden, die tot vrienden zijn gemaakt, gegeven aan de apostelen. Hij ruilt niet, maar Hij geeft, gansch origineel. Geheel oorspronkelijk.

En dat is nu het abc en xijz der lijdensprediking.

K. S.

KERKELUK LEVEN

ZANGERS EN SPEELLIEDEN.

De kerk heeft altijd moeten zuchten onder de gevolgen van haar eigen zonden-van-nalatigheid. Als zij geen kinderen meer baarde door het Woord, dan ging ze haar leden, als ware zij verpleegster in plaats van moeder, en als kon zij dus volstaan met het verzorgen van pleegkinderen in plaats van met het baren van heusche kinderen, verwennen naar hun zin. 't Gevolg was, dat ze een massa „stoute“ pleegkinderen kreeg. En veel neurasthenici. Men weet, dat verwennen veel zenuwzieken maakt. En dat zenuwzieken gauw verworden worden: wisselwerking!

Tot de „stoute“ kinderen der kerk hebben altijd de zangers en de speellieden behoord, de troubadours, artsen, en hoe ze meer mogen heeten. Van het Woord trokken ze — we hebben het niet over hun personen doch over hun groep — „ambtshalve“ zich minder aan dan van het symbool. Van het belijden minder dan van het „beleven“. Van de preek minder dan van de muziek. Van het spreken minder dan van het zwijgen. Van het bezwaar minder dan van het gebaar.

Rome weet met zulke stoute kinderen wel raad, omdat Rome altijd raad schaft, ook waar God hem niet schept. Bovendien heeft Rome een goede, d.w.z. gevulde beurs. Het kan zijn stoute kinderen altijd hun zin geven; wie een speellied in zijn huis kan inrichten heeft menigte van zonden voorkomen. bij de kleintjes. Niet de zonde, maar de zonden worden dan in de geboorte gesmoord. En wie zijn gevaarlijke nummers, als ze den leeftijd van het spelen achten zich hebben, serieus aan het door hen begeerde werk kan zetten, in de woonkamer, wel, die houdt ze meestal wel zoet. En tevreden.

Daarom kan Rome met zijn zangers en speellieden wel vrede houden. Een goed organist vindt er wel een plaats en een salaris, en — daar komt het op aan — serieus werk, en dus het gevoel, dat hij zelf serieus „genomen“ wordt.

Maar de protestanten..... en vooral de gereformeerden. En dan vooral die gereformeerden, die weer van voren af aan beginnen moeten. Ze hebben — want de kracht van het Woord draagt ver — ook onder de „intellectueelen“ hun profeten en belijders. En daar zijn ze dankbaar voor. Maar wat kunnen ze bieden, met name aan zangers en speellieden? Niet veel. Orgels? Er zijn er een paar, die den naam verdienen; de rest is — nu ja. Begrip tenminste? Houd op, — de gereformeerde kerken willen geen clubje fijnproevers zijn, en de fijnproevers en masse zijn niet gereformeerd; nu weet U genoeg.

Daar staan we nu: het is niet best.

Maar is het nu geen voorrecht, dat wij, gereformeerden, die weer onze vrijheid naar art. 31 kennen, ook onze bekwame zangers en speellieden hebben en dat één hunner, de heer, de broeder D. W. L. Milo, ons verrast heeft met een boek onder den titel „Zangers en Speellieden“; een boek, dat niet ten onrechte zich aandient als „bijdrage tot de ontwikkeling van een calvinistische kerkmuziek“?

De massa zal nooit verstaan wat het is, als iemand, die over zoo'n thema een boek kan schrijven, zich vrijmaakt. Wie er wel iets van weet, die zegt: ziet, wat het Woord van God vermag; en die wordt een beetje stil, als hij den auteur van dit boek, dien hij eens hoorde en zag genieten, ja, „profeteeren“ op een serieus orgel in een serieus kerkgebouw, dat sindsdien aan de knoeters is toegevalen, nu ziet praten — zelfs nog dat — met een harmoniumpje ergens in een zaaltje met salpetermuren. Hij zegt dan verwonderd: God heeft bij ons wat gróóts verricht..... Dat zeggen we gauw als er groote gevallen te tellen zijn. Soms zeg je het met nog meer warmte als je in een hokje zit, wetende, dat er talenten in de zaal zijn, die de

massa der geestelijke lulaards heeft laten schieten, omdat ze geen hersens gebruikt. En geen trouw houdt. En die zelf zóózeer trouw en geloof hebben gehouden aan de kerk van Christus, dat ze orgelbank en kansel en nog heel veel meer hebben prijsgegeven om het zelfrespect te bewaren en niet mee af te glijden in den modder van een van God vervloekte kerk-diplomatie.

Zoo zijn ongeveer de gedachten, die ik voel opkomen als ik het boek van den heer Milo ter hand neem. In Haarlem heb ik hem vóór '44 genoten en in Nunspeet na '44 nog meer. Hij heeft bij de N.V. Oosterbaan & Le Cointre, Goes, een boek gegeven dat er wezen mag. En dat een terrein betreedt waarop voetangels en klemmen liggen.

Want het boek raakt de kwesties van den eeredienst. De liturgie.

De liturgie nu is tegenwoordig in studie bij de „heidene“ (men kan zich de moeite van ingezonden stukken sparen).

Want ons moderne heidendom heeft zich in het hoofd gezet, dat het sacrament meer is dan het Woord. Sacrament immers beteekent veel gebaar en weinig woorden. Het woord is tegenwoordig niet in eere; het menschenwoord tenminste. En Gods Woord wordt geëerd op een onwezenlijke manier: het kan niet komen in een bijbel of in een preek, zoo zegt men. Barthianen en mystieken, romantici en anti-romantici ontmoeten nu elkander: ze ontmoeten elkander in den afkeer van het menschelek woord.

Barthianen verklaren het impotent, omdat ze in een Woord Gods gelooven, dat niet grijpbaar is; ze venten met de slechts in bepaalden uitleg ware, maar overigens zeer onware leuze, die ook gereformeerden vaak hebben nagesproken: finitum non capax infiniti: het eindige kan het oneindige niet (be)grijpen. Daarom zullen zij het menschenwoord, met zijn stelling en tegen-stelling, zijn ja tegenover neen, graag 't vertrouwen opzeggen en, om toch den eeredienst leven in te blazen, zetten ze dan „boomen“ op over het sacrament en 't sacramentallame. Veel gebaar, veel stilte, veel om te raden en om te verbinden, en weinig scheiding brengende belijdenis-praat. Teeken, teeken, teeken.

De mystieken tappen aanvankelijk uit een heel ander vat; maar later blijkt, dat ze slechts uit een ander kraantje tappen, dat evenwel aan 't zelfde vaatje zit. Ook zij hebben aan het menschenwoord geen houvast, willen het ook niet hebben en verlieven zich eveneens op de gewijde stilte. De wezenlijke-mysticus heeft ook zijnerzijds meer respect voor het stomme gebaar dan voor de sprekende begripespraak.

En zooals in de dagen der romantiek, dank zij een pantheïseerende filosofie, vele „intellectueelen“ naar de roomsche kerk toevlucht namen en naar de indische mystiek, die beide woord-kurig, zoo niet woord-afkeerig waren, zoo gaan thans vele intellectueele protestanten, tot felle antipapisten toe, zich verliezen in den schemer van het sacramentalisme; d.w.z. ze nemen van Rome juist datgene over wat Rome roomsch gemaakt heeft.

Nu komt daar temidden van de heftige discussies die op dit terrein ontstaan zijn, één van de onzen het woord nemen in een mooi boek, dat de kwesties kent en weet te behandelen.

We hopen er eenige opmerkingen over te geven, opdat het werk zijn eereplaats onder ons verkrijge, die het verdient.

K. S.

NOGMAALS: ONZE MILITAIREN.

't Blijft van het grootste belang als onze jongens in militairen dienst gaan, dat ze direct weten tot welke adressen ze zich in hun garnizoensplaats kunnen wenden voor het verkrijgen van de voor hen noodige inlichtingen. Kerkeraden en ouders worden dringend verzocht namen en zoo mogelijk juiste adressen door te geven van de jongens die zich in militairen dienst bevinden.

Wat onze zieleke militairen betreft:

Telkens gebeurt het, dat er van onze jongens in de hospitalen liggen, zonder dat de ouderling voor de militairen ter plaatse van hun bestaan afweet. Vooral in een groote plaats met veel zalen is het niet doenlijk alles af te speuren. Laat het dus direct weten als één van Uw jongens er onverhoopt verpleegd moet worden.

Voor Utrecht is aangewezen br. F. A. de Jong, Wie-lingenplein 34, ouderling voor militairen.

Na wat onlangs in ons blad hierover geschreven werd, ontving deze broeder van verschillende kanten weer berichten, en was hij in staat verschillende van onze zieke jongens in de hospitalen te bezoeken.

Maar nadien kreeg hij geen enkele opgaaf meer, waarom hij ons vriendelijk verzocht, nog eens een oproep in De Rformatie te willen plaatsen. Het is van belang, zoo spoedig mogelijk door te geven, welke jongens in Utrecht in garnizoen zijn of komen opdat br. De Jong ook hen direct kan bezoeken en hun adressen kan doorgeven waar ze hun vrijen tijd kunnen doorbrengen. Ook is het zeer gewenscht, voor zoover het doopleiden betreft, dat ze oogenblikkelijk de catechisaties kunnen volgen.

Wat van Utrecht geldt, vraagt m. m. ook van andere kerken de aandacht. Houdt het vuur brandende!

K. S.

DE STEM UIT DEN RECHTERSTOEL EN DIE VAN HET RECHT, I

Voorheen en thans.

Een der „overwegingen“ van het „Schorsingsbesluit over Prof. Dr. K. Schilder“ luidt: „dat hij zich, ook zelfs na herhaalde oproeping, onttrokken heeft aan de behandeling van de dusgenaamde meeningsverschillen in de zittingen van de Synode van Sneek-Utrecht, in Mei-Juni 1942“.

Conclusie alzoo: wanneer — afgedacht ook van zijn motieven — een hoogleeraar zich onthoudt, deel te nemen aan de werkzaamheden eener Synode, dan roept dit feit de overweging op, hem als hoogleeraar en als emeritus-dienaar des Woords te schorsen.

Zoo is het thans.

Zoo was het vroeger niet.

Dr. H. H. Kuyper, die als opperhoofd de manoeuvres der Synoden vanaf 1936 inzake de „dusgenaamde meeningsverschillen“ dogmatisch en kerkrechtelijk leidde, wees voorheen dergelijke conclusie scherp af.

In „De Heraut“ nr. 1403 schreef hij, naar aanleiding van een debat op de pastorale conferentie te Zwolle, waar de vraag rees, of niet op de Synode alleen de hoogleeraren der Theologische School moesten verschijnen, omdat zij alleen een kerkelijk ambt zouden hebben en in dienst der Kerken staan, het volgende:

„Wanneer op onze Generale Synode de hoogleeraren worden uitgenodigd, dan heeft dit noch met een kerkelijk ambt, noch met eenig Goddelijk recht, iets uitstaande. Het is de Synode, die de hoogleeraren verzoekt ter vergadering te komen, om haar te dienen van advies. Ze hebben geen keurstem, ze kunnen niet meebeslissen, ze vormen geen deel van het eigenlijke corpus der Synode. Ze zijn niets dan adviseerende leden, die de Synode mogen voorlichten met hun meerdere kennis.

De Synode is dus volkomen vrij of ze alle professoren, dan wel enkele zal uitnodigen; of ze hun advies collegiaal dan wel hoofd voor hoofd wil vragen; of ze hun de gelegenheid schenken wil bij elke quaestie het woord te voeren, dan wel alleen, wanneer de Synode het hun vraagt.

En omgekeerd hebben de professoren geen bindende verplichting om ter Synode te komen¹⁾. Een afgevaardigde der Kerken, die niet verschijnen zou, zou zich schuldig maken aan een ergerlijk vergrijp tegen de door God gestelde orde en misdaden die kerkelijke censuur verdienen. Maar een hoogleeraar, die wegbleef, zou hoogstens beschuldigd kunnen worden van gebrek aan eerbied jegens de Synode, maar nooit van een strafbaar feit in zijn ambtelijke roeping²⁾.

Tot zoover Dr. H. H. Kuyper.

De situatie is dus als volgt:

Voorheen: geen bindende verplichting. Thans: Prof. Schilder had overeenkomstig zijn plicht moeten komen (Toelichting op het S. B. tot schorsing van Prof. Dr. K. Schilder, bl. 41). (Men liet prof. Schilder's duidelijk aangegeven motieven in dit besluit geheel en al buiten beschouwing).

Voorheen: de uitnodiging ter Synode te komen, heeft meteenig kerkelijk ambt niets uitstaande. Thans: Volgens zijn ambt was Prof. Schilder geroepen ter vergadering van de Synode te verschijnen. (Toelichting bl. 41).

Voorheen: wie wegblijft, is hoogstens niet eerbiedig jegens de Synode. Thans: wie wegblijft, geeft reden om geschorst en afgezet te worden.

Voorheen: een afgevaardigde, die wegblijft, maakt zich schuldig aan een ergerlijk vergrijp tegen de door God gestelde orde, zoo iemand verdient de kerkelijke censuur. Thans: Indien een afgevaardigde weigert, langer aan de Synodevergaderingen deel te nemen, behoort het niet tot de taak der Generale Synode, hem over zijn handelingen tot de orde te roepen; zij doet van dit feit mededeeling aan de Prov. Synode, en zendt die een plaatsvervanger, dan is de zaak, wat de Generale Synode betreft, volkomen in orde. (Er zijn concrete feiten aan te wijzen in dezen).

Afgezien van de entourage van het geval, zijn wij het met „De Heraut“ inzake het feit, dat een hoogleeraar niet verplicht is, de Synodevergaderingen bij te wonen, volkomen eens.

Toen Dr. H. H. Kuyper dit in „De Heraut“ schreef, was zijn stem de stem van het recht.

Maar toen de Synode vanaf haar rechterstoel het schorsingsvonnis uitsprak over Prof. Schilder, was haar stem niet de stem van het recht.

Toen stond, gelijk Jesaja 59:14 het uitdrukt, het recht van verre.

De waarheid was gestruikeld, ten val gekomen; het recht was teruggedrongen.

En wie „het kwade meed“, dus niet meedeed, was „een geplunderde“, d.i. naar de verklaring van Prof. Dr. J. Ridderbos op vers 15, die moest het naar alle kanten ontgelden.

De rechterstoelen stonden daarbinnen. Maar het recht bleef buiten.

¹⁾ Spatieering van prof. P. D.

Het onrecht.

Dat de hoogleeraren van de Theologische Hoogeschool niet krachtens hun ambt gehouden zijn, de Synodevergaderingen bij te wonen, wordt en werd algemeen toegegeven in onze kerken, behalve dan door de Synode, die Prof. Schilder „veroordeelde“, en door de Synoden en Kerken, die deze veroordeling goedkeurden. Reeds citeerden we Prof. Dr. H. H. Kuyper: Prof. Bouwman betoogt, dat het ambt van doctor of professor niet een zelfstandig ambt is, gelijkstaande met dat van predikant, ouderling en diaken (Geref. kerkrecht I 504). Dr. Joh. Jansen laat zien, dat het „doctoren-ambt“ van art. 3 en 18 K. O. wel oorspronkelijk, op Calvijn's voetspoor, bedoeld is als een algemeen kerkelijk ambt, maar dat het na de stichting der universiteiten door de kerken vereenzelvigd is met het professoraat in de theologie aan de universiteiten, en het van een kerkelijk ambt een schoolambt geworden is (Korte Verklaring van de K. O. 1937, bl. 8) gelijk ook Calvijn bij de toepassing van dat ambt in de kerk te Genève, vanwege de toenmalige gesteldheid der zaken, er toe kwam er een schoolambt van te maken (Joh. Jansen, Van de diensten bl. 87, noot).

Dus: een schoolambt. Maar waar is dan de bindende verplichting, op straffe van censuur, voor iemand die een schoolambt bekleedt, ambtelijk op de Synode te verschijnen? De opmerking, dat de professoren in de theologie toch dienen des Woords zijn, en dus een kerkelijk ambt bekleeden, is irrelevant: als dienaren des Woords hebben ze alleen verplichting, ter Synode te komen, indien ze langs den wettigen weg door de kerken worden afgevaardigd. En ook het beweren, dat ze als staande in dienst van alle kerken ter Synode hebben te verschijnen mist allen redelijken grond, aangezien ze in dienst der kerken staan met een bepaalde, welomschreven opdracht, n.l. het onderwijs aan de studenten in de theologie, maar van een plicht, e'n d u s e e n r e c h t, aan de meerdere kerkelijke vergaderingen deel te nemen, is geen sprake. Daarover is ook nooit eenige stipulatie gemaakt. En waarom dan wel de plicht, te verschijnen op de Generale Synode, en niet een plicht te komen op den Kerkeraad, de Classis, de Particuliere Synode?

De hoogleeraren worden uitgenodigd. Ware Prof. Schilder weggebleven zonder wettige redenen, dan ware dit inderdaad niet behoorlijk geweest. Maar die wettige redenen waren voorhanden. Nadat hij zijn langdurige medewerking aan de behandeling der z.g. meeningsverschillen pas in het allerlaatste stadium had afgebroken, heeft hij de Synode voorgesteld, dat dit afbreken zijn recht was; dat hij ook anderszins, d.w.z. afgezien van zijn persoonlijk recht, dit onttrekken der medewerking volkomen verantwoord achtte; ook bood hij breede motiveering aan: de Synode achtte dat laatste niet noodig. Zij ging daaraan voorbij; zij behoeft zich niet meer te vergewissen, of het toch niet de stem van het recht was, die Prof. Schilder zou doen hooren.

Zij beklom den rechterstoel, en sprak haar „vonnis“ uit, terwijl ze zich zorgvuldig hoedde, de argumenten van den veroordeelde voor 't forum van 't publiek te brengen.

Maar het recht wordt buiten de deur gehouden.

P. DEDDENS.

REGELING VOOR HET DEBLOKKEEREN VAN KERKELIJKE TEGODEN.

Met betrekking tot het vorenstaande onderwerp wordt de aandacht der kerken op het navolgende gevestigd.

Indien er kerken zijn, welke over geblokkeerd tegod beschikken, kunnen deze voor herstel en restauraties aan kerken, pastorieën e.d. deblokkeering verzoeken aan de Nederlandsche Bank onder overlegging van op die werkzaamheden betrekking hebbende rekeningen. Deblokkeering kan eveneens op de hiervoor genoemde wijze worden aangevraagd, indien door overlegging van rekeningen of op andere wijze kan worden aangetoond, dat binnenkort betalingen moeten geschieden waardoor beschikking over het geblokkeerde tegod noodig is.

Voorts is in beginsel toelaatbaar geblokkeerde gelden van particulieren te gebruiken voor schenkingen of bijdragen ten behoeve van wederopbouw en restauratie van kerken en pastorieën. Een daartoe strekend verzoek moet eveneens gericht worden tot de Nederlandsche Bank. De overschrijvingen van zulke geschonken bijdragen kan uit praktische overwegingen niet onmiddellijk plaats vinden op een geblokkeerde rekening van de plaatselijke kerk voor wie de betaling bestemd is, doch slechts op een speciaal geblokkeerde verzamelrekening voor elk kerkgenootschap of verband van kerken.

Deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland (onderh. art. 31 K.O.) hebben voor dit doel ten behoeve der kerken, die zulke bijdragen kunnen verwachten, een verzamelrekening geopend bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V., Rotterdam, ten name van de „DEPUTATEN VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND (onderh. art. 31 K.O.) VOOR DE ZEKERSTELLING VAN KERKELIJKE GOEDEREN“. Met het beheer en de administratie dezer rekening hebben de brs. Mr. J. C. Hummelen, Groningen en H. J. Wijn, Rotterdam, zich

belast, in hun hoedanigheid van deputaten ad hoc. Een ieder, die ten behoeve van een plaatselijke kerk een bedrag uit geblokkeerd tegod wil overmaken voor genoemde doeleinden, kan dit dus door storting op genoemde rekening doen. Bedoelde deputaten houden dan de gegireerde bedragen ter beschikking van de begiftigde plaatselijke kerk. Deputaten hebben echter tegenover den Minister van Financiën te verklaren, dat geschonken bedragen op eerste aanmaning zullen worden gerestitueerd, indien bijkens mededeeling van den belastingdienst een gift is geschied ten nadeele van 's Rijks schatkist, wegens door den schenker reeds verschuldigde of uiterlijk 31 December 1947 verschuldigd wordende belastinggelden. Het zal deputaten dus slechts onder nader met de begiftigde kerken overeen te komen voorwaarden mogelijk zijn de gelden aan die kerken af te dragen, in verband met de aanspraken, die tegen deputaten geldend gemaakt kunnen worden. De regeling heeft echter dit nut, dat het hen, die een kerk een schenking of bijdrage ten behoeve van den wederopbouw als bedoeld willen doen toekomen, daartoe op voorgeschreven wijze de weg geopend is. Nadere inlichtingen worden gaarne door Deputaten verstrekt.

Correspondentie-adres: H. J. Wijn, Schieweg 226a, Rotterdam.

GEESTELIJKE ADVIEZEN EEN NIEUW VERBOND.

Een zuster, ergens uit Holland, deed mij de volgende vraag: „In Jeremia 31:31-34 lees ik: Zie, de dagen komen, spreekt de Heere, dat ik met het huis Israëls en met het huis van Juda een nieuw Verbond zal maken; niet naar het Verbond, dat Ik met hunne vaders gemaakt heb ten dage als Ik hunne hand aangreep om hen uit Egypteland uit te voeren, welk Verbond met Mij zij vernietigd hebben, hoewel Ik ze getrouwd had, spreekt de Heere; maar dit is het Verbond, dat Ik in die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven, en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn; en zij zullen niet meer een legelijk zijn naaste en een legelijk zijn broeder leeren, zeggende: „Kent den Heere; want zij zullen Mij allen kennen van hunnen kleinste af, tot hunnen grootste toe, spreekt de Heere; want Ik zal hunne ongerechtigheid vergeven en hunne zonde niet meer gedenken.“ — (Zie ook Jeremia 32:39 en 40 en Ezechiel 36:26 en 27).

Hierin is toch sprake van een Verbond, waarin de Heere ons hartvernieuwing schenkt, met de daartuit voortkomende vruchten des geloofs; in tegenstelling met in het Verbond zijn krachtens onzen doop en dus onafhankelijk van al of niet uitverkoren te zijn.

Wat in deze Schriftplaatsen gezegd wordt geldt toch alleen voor de uitverkorenen?

Nu heb ik met anderen hier wel eens over gesproken en dan zeide men, dat dit eigenlijk, hoewel in beginsel ook voor dezen tijd, toch meer geldt voor den dag der volkomenheid. Maar het is voor mij net of daardoor aan deze Schriftwoorden wordt tekort gedaan.

In mijn eigen Bijbel, dat is de Bijbel, dien ik in mijn jeugd jaren gebruikte, staan deze plaatsen aangegevend. En ik weet, dat ik ze gaarne las, als ik dacht aan al die vele tekortkomingen van elken dag. Het gaf mij altijd troost te lezen: „Ik zal het steenen hart wegdoen en zal u een vleeschen hart geven en maken, dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen.“ M.a.w., dat de Heere Zelf in ons voortbrengen zal vruchten der dankbaarheid. Heb ik dit nu altijd verkeerd verstaan? Dan is dit toch de onwederstandelijke genade Gods, die Hij aan zondaren wil bewijzen? Gaarne zou ik op één en ander een antwoord hebben, juist in verband met onze verbondsbeschouwing.

Tot zoover onze zuster. Welnu, even gaarne als zij een antwoord wil hebben, wil ik haar een antwoord geven.

Jeremia 31:31-34 is in den kerkelijken strijd, waarin wij nog dagelijks gewikkeld zijn, al dikwijls aangeroerd om daarmee te bewijzen, dat de verbondsbeschouwing, die wij verdedigen onjuist is.

Men redeneerde dan aldus: „Bijkens deze verzen ligt het verschil tusschen het Oude en het Nieuwe Verbond hierin, dat het Sinaïtische Verbond le'et tot constituering van een volk Gods, waarbij de bindende band louter uiterlijk was (de nationaliteit), en daarentegen het Nieuwe Verbond leidt tot de vorming van een nieuw volk des Heeren, waarbij de bindende band zuiver innerlijk is. Wie tot dit volk, krachtens het Nieuwe Verbond behoort, wordt niet bepaald door iets uiterlijks, maar alleen en uitsluitend door het feit, dat Gods wet in diens hart geschreven staat.

Derhalve, zoo redeneert men dan verder, behoort onder de Nieuwe Bedeeeling iemand niet tot het Verbond krachtens zijn geboorte uit geloovige ouders, maar behooren tot dat Nieuwe Verbond alleen de uitverkorenen, die te zijner tijd waarlijk een nieuw hart krijgen.“

Uit het schrijven van onze zuster blijkt mij, dat zij deze woorden ook zoo opvat en zoo komt het, dat

zij die moeilijk rijmen kan met de verbondsbeschouwing van de vrijgemaakten, waarmee zij het overigens eens is.

En inderdaad, als deze verklaring van Jeremia 31 de juiste was, dan zouden wij het mis hebben als wij zeggen, dat alle kinderen der gemeente bondelingen zijn en dat hun allen de volle belofte toekomt.

Maar deze opvatting is niet juist.

Dat blijkt direct al uit den tekst zelf.

Daar staat immers zoo klaar, dat de Heere dat Nieuwe Verbond zal oprichten met het huis Israëls en met het huis van Juda.

Daar staat dus heelemaal niet in den tekst, dat dat Nieuwe Verbond zal opgericht worden met de uitverkorenen uit Israël, in tegenstelling met het Oude Verbond, dat heel het volk omvatte.

Het Nieuwe Verbond zal zich even ver uitstrekken als het Oude Verbond.

Voor ons beteekent dit, dat het Nieuwe Verbond zal omvatten het Nieuw Testamentisch Israël, de geloovigen en hun zaad.

Men mag hier niet tegen invoeren, dat Israël en Juda hier zou beteekenen: „de uitverkorenen”. De menschen tot wie Jeremia spreekt konden onder die uitdrukking: „het huis Israëls en het huis van Juda” aan niets anders denken dan aan: „de ouders met de kinderen”.

Het zou trouwens ook een schrikkelijke verarming beteekenen in verbondsbedeeling, wanneer onder het Nieuwe Verbond niet meer al de kinderen de verbondsbelofte zouden hebben.

Maar daar is in dezen tekst ook niets dat daarheen wijst.

De kring des Verbonds blijft dezelfde: „Abraham en zijn zaad”, dat is, Nieuw Testamentisch gesproken: „de geloovigen met hun zaad”.

Het Nieuwe Verbond is hetzelfde Verbond als het Oude.

Dat is ook altijd de Gereformeerde Belydenis geweest. Het is niet een ander Verbond; de bedeling van het Verbond verandert alleen.

Daaruit vloeit vanzelf voort, dat wat God tegen Abraham gezegd had: „u en uw zaad” niet veranderd kon worden in: „alleen het uitverkoren zaad”. Daarmee zou Hij immers Zijn belofte hebben ingetrokken en het Verbond, dat Hij met Abraham sloot hebben teruggenomen; en dat kan God nooit doen.

En als men nu nog eens hiertegen zeggen zou: „ja, maar deze belofte van Jeremia slaat op de Nieuw Testamentische gemeente en niet op Israël; en onder de Nieuwe Bedeeling komen voor Abraham en zijn zaad in de plaats, de geloovigen en hun uitverkoren kinderen”, dan antwoord ik: „Dat kan niet; deze belofte werd gegeven aan Israël. Stel nu eens, dat heel Israël straks den Christus had aangenomen, dan zouden zij deel hebben uitgemaakt van de Nieuw Testamentische Kerk. En zie, dan zou volgens de redeneering van de Synodale theologie voor dat Israël niet meer de belofte gegolden hebben eenmaal aan Abraham gegeven.

Maar dat kan nooit, dan zou God Zijn Verbond niet hebben gestand gedaan. Hij kan er nooit van af, dat

Hij de belofte gaf aan al het zaad Abrahams en dat moet dan ook gelden voor het Israël van de Nieuwe Bedeeling: „u en uw zaad”; dat is: „u en al uw kinderen”.

Maar wat beteekent dan Jeremia 31:31-34?

Dit beteekent het: „Onder de Oude Bedeeling was Israël als een onmondig kind; zeker, ook aan Israël in die dagen, gaf de Heere wel een veranderd hart, maar — omdat Christus Zijn werk op aarde nog niet had gedaan, was de Heilige Geest nog niet in Gods volk komen wonen. Daardoor was hun inzicht nog zoo klein. Zij bleven kinderen. Daarom moesten zij door de wetten van den Sinai, door van buiten af tot hen komende bepalingen en voorschriften, in den rechten weg gehouden worden.

Nu prikkelt een ons van buitenaf opgelegd voorschrift, dat in ons hart niet voldoende weerklinkt vindt, altijd tot verzet. Zoo kwam het, dat dit, in onmondigheid verkeerende, volk zoo vaak, zoo erg tegen die wet in opstand kwam, daarvan afweek, afviel van den Heere.

En nu is dit de belofte van Jeremia.

Daar komt een tijd, waarin dat anders wordt; den tijd waarin de Geest Gods in Zijn volk zal zijn komen wonen. Daardoor worden de onmondige kinderen tot mondige zonen. Dan zal er inzicht zijn in Gods wil en weg. Dan zal de wet Gods, die zij, omdat zij nog kinderen waren, vroeger van buiten af op zich gelegd voelden, als iets vreemds, door hen worden verstaan; zij zullen die wet dan in zich opnemen; die wet zal vleesch en bloed bij hen worden; daardoor zal het hun een feest zijn die wet te mogen onderhouden; wetsvervulling zal dan bij hen zijn een uiting van het in hen heerschende leven.

Dan wordt het zoo: „Uw juk is zacht, uw last is licht”. Zoодоende wordt de rijkdom van het Verbond: „Ik uw God, gij mijn volk”, veel meer gerealiseerd dan onder de Oude Bedeeling.

Het leven des Verbonds, de weelde van het Verbond, die er onder de Oude Bedeeling in beginsel ook reeds waren, zullen dan heerlijk openbloeden als een uit den knop springende bloem.

Dat is de belofte van de Nieuwe Bedeeling.

Ook deze belofte geldt ons en al ons zaad.

Maar zal deze belofte aan ons vervuld worden, dan zal zij in het geloof moeten worden aanvaard.

Het blijft een verbondsbelofte, waarbij God de realisering altijd bindt aan het geloovig aanvaarden van de zijde van zijn volk.

Dat vergeten de synodale theologen — „Ziet ge wel”, zeggen zij, „deze dingen krijgen alleen de uitverkorenen; dus zijn onder het Nieuwe Verbond alleen de uitverkorenen, bondelingen”.

Maar dat is dwaasheid — Dit is, ik herhaal het, een verbondsbelofte, waarvan de vervulling door God Zelf aan geloof gebonden is.

Waarde Zuster: deze belofte is een belofte voor de ziele. Zij geldt u en uw vier kinderen. Grijp ze aan, leer ze uw kinderen aan te grijpen. Dan zult ge de vervulling daarvan zien en in het Nieuw Jeruzalem zal de vervulling volkomen zijn, niet meer gescheiden door in ons overgebleven zonden.

D. v. D.

in Hunzingo vlak bij de Lauwerszee. Scholte daarentegen was een echte Amsterdammer, studeerde in Leiden en begon zijn ambtelijken arbeid in het land van Altena.

Het eerste schriftelijke contact tusschen De Cock en Scholte kwam tot stand in December 1833. De Cock was toen volop in zijn felken strijd met afvallige collega's gewikkeld. Een strijd die op zijn schorsing zou uitloopen. In dien tijd van hoogspanning schrijft De Cock naar onderscheiden geestverwante strijders, zoekend naar steun en raad. En in dien tijd gaat er ook een brief van Ulrum naar de pastorie van Doeveeren. Het gerucht omtrent Scholte, dat „wonder Gods”, was dus blijkbaar ook tot De Cock doorgedrongen. Helaas is deze eerste brief van De Cock aan Scholte ons niet bewaard gebleven. Maar het antwoord-epistel van Scholte gelukkig wel! Het is een fors stuk, waaruit men Scholte onmiddellijk en ten volle leert kennen: resoluut, voortvarend, diep overtuigd van het recht van zijn zaak, agressief. En men merkt in iederen zin hoe warm zijn hart klopt voor zijn „Hooggeacht medebroeder in Christus onzen eeuwigen Koning!” Ik noem dezen brief speciaal, omdat we er later nog weer op terug moeten komen¹⁾.

Wanneer De Cock en Scholte eenigen tijd hebben gecorrespondeerd ontmoeten ze elkaar voor het eerst in Scholte's pastorie. Dat gebeurde in Mei 1834. De Cock was toen reeds maandenlang geschorst. Nog steeds met alle denkbare middelen strevend naar rechtsherstel, besluit hij op audientie te gaan bij den Koning om, niet zijn eigen belangen, maar die van de gemeente van Ulrum bij den geliefden Souverein te bepleiten. En deze reis gebruikte De Cock om zijn medestrijder, den dominee van de gemeente van Doeveeren, Gansoyen en Genderen, met diens kudde te bezoeken²⁾.

Ook Scholte verlangde vurig zijn medebroeder in strijd en smaad, temidden van diens kerk, te zien en

¹⁾ Dr G. Keizer, De Afscheiding van 1834, Kampen, p. 280 v.v.

²⁾ Idem, p. 391 v.; p. 521 v.

OPVOEDING EN ONDERWIS

IS HANDHAVING VAN DE LEDEN VAN DE PARTIJ VAN DEN ARBEID BIJ HET CHR. ONDERWIJS EISCH EN CONSEQUENTIE DER INTERKERKELIJKE SAMENWERKING?

In een artikel onder het opschrift: „Doorbraak en afbraak” in het orgaan van het „Christelijk Gymnasium en Middelbaar onderwijs” van 8 Februari, pg. 295 vlgg., onderwerpt Dr Buitendijk, leeraar bij het Chr. M. O. te Amsterdam, de hoofdartikelen in „Trouw” van 22 en 23 Januari, met name het eerste, „School en Doorbraak”, aan een scherpe — geleet op den aard van het artikel mag ik wel zeggen: hartstochtelijke — critiek.

Het oordeel van Dr B. over de uiteenzetting van „Trouw” luidt:

„Door felheid van toon en strekking is het artikel niet recht een knuppel in ons hoenderhok, en het zal niet nalaten als zodanig heftige reactie te wekken. Evenwel, het is meer dan dat. Dit koelbloedig betrekken van de partijpolitiek in het Christelijke onderwijs is ook een historisch moment. Tot nog toe woekerde in ons schoolleven de splitsing van de kerkelijke gescheidenheid, nu worden we gezegend met een nieuwe bron van misère: de politieke verdeeldheid van het Protestantse Christendom.”

Nu wil het mij voorkomen, dat de verwachting van Dr B., dat het hoofdartikel van „Trouw” heftige reactie zal wekken, alsmede de proeve van die reactie, ons door hemzelf geboden in zijn bestrijding, slechts kunnen ontsproten zijn aan een zeer innige geestelijke verwantschap met die Christenen, die de beginselen van de Partij van den Arbeid aanhangen en propageeren. De gevolgen van deze geesteshouding zijn diep bedroevend.

In het artikel van Dr B. wordt het Christelijk onderwijs in zijn hart getroffen. Hier wordt het geloof niet als de volstrekt eenige kracht tot bewaring en handhaving van ons onderwijs erkend, maar hier wordt gerekend met de kansen die de wereld bereid is aan ons onderwijs te bieden. Zoodoende wordt de historische verloopend en de toekomst onzeker en onveilig. Bovendien worden de rechten van de getrouwe kinderen Gods gekrenkt en 't zaad des verbonds niet geleid in de wegen door den God des Verbonds voorgeschreven.

We hopen een en ander met argumenten te staven.

Dat wij ons verweer niet voeren in het betreffende orgaan, berust op de volgende overwegingen: Hoewel ook in het hoofdartikel van „Trouw” speciaal over het Chr. M. O. werd gehandeld, en Dr B. derhalve alleen het Middelbaar onderwijs in zijn critiek heeft getreft, spreekt het vanzelf, dat het onderhavige vraagstuk geheel het Christelijk Onderwijs gelijkelijk regaardeert. Bovendien is het een vraagstuk niet van de leerkrachten alleen of in het bijzonder, maar allereerst

te spreken. De Cock was reeds zooveel maanden geschorst! En als Scholte wegens ziekte in zijn familie naar Amsterdam moet komen, neemt hij zijn kans waar, reist door naar Noord-Groningen en komt op Vrijdag 10 October 1834 in Ulrum aan³⁾.

Zooals overbekend is, had deze „apostolische reis” van Scholte voor hemzelf en voor De Cock diep ingrijpende consequenties. Hierop in te gaan ligt evenwel buiten den baan van ons betoog. Alleen willen we memorereeren, dat Scholte op Zondagavond 12 October 1834 — dus twee dagen voor de „afscheiding en wederkeer” van de kerk van Ulrum onder leiding van haar predikant — op een stuk „pastoryland” in Ulrum preekte en dat na afloop van deze preek De Cock en Scholte in tegenwoordigheid en onder getuige van honderden in het open veld „een verbond” maakten „om in de kracht des Heeren staande te blijven tegen alle verdrukking en vervolging”⁴⁾.

Zoo was de verhouding tusschen deze twee kampioenen voor de waarheid, het recht en de kerk van Christus, toen voor hen het zware conflict uitbrak. En zoo bleef ze in den eersten tijd. Hoewel het verschil van gevoelen, dat we straks zullen noemen, zich al scherper in beider bewustzijn opdroeg, leed de onderlinge verhouding daardoor niet in het minst. Vele jaren later — als De Cock reeds meer dan twintig jaar in den hemel is — vertelt Scholte daarvan nog een teekenende bijzonderheid. Na de heerlijke eerste synode welke de Afscheidene kerken in Amsterdam op een bovenkamer van de suikerraffinaderij „De Drie Fonteynen” op de Baangracht hielden van 2-12 Maart 1836, schreef namelijk De Cock in Scholte's album het volgende:

ONDERLINGE BETUIGING EN VERBOND.

1 Sam. 18:3: Jonathan nu ende David maecten een verbondt, dewijle hij hem liefhadde als sijne siele.
1 Sam. 20:42: Doe syde Jonatann tot David: Gaet in vrede; het gene dat wij byde in den name des Hee-

³⁾ Idem, p. 511 v.

⁴⁾ Idem, p. 550.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

OM HET HART DER REFORMATIE, 5.

Het woord bevat alle beloften Gods, en het geloof neemt ze alle aan. De inhoud van het woord is Christus, de gansche Christus.....

Dr H. Bavinck.

We gaan nu een begin maken met de bespreking van het geschil dat onmiddellijk na het ontstaan der Afscheiding tusschen De Cock en Scholte rees en dat zijn hoogtepunt bereikte op de Utrechtsche Synode van 1837.

Wanneer men dit conflict bestudeert, bemerkt men al heel gauw, dat er in ieder geval één goed ding van gezegd kan worden. En op dat goede willen we nu allereerst wijzen. Het is dit, dat deze botsing tusschen de pioniers der Afscheiding in het geheel niet uit „persoonlijke” motieven als afgunst, heerschezucht, wantrouwen of iets van dien aard is ontstaan. Integendeel, de verhouding tusschen De Cock en Scholte was in den aanvang zoo goed als ze tusschen christenen maar kan zijn! Zooals haast vanzelf spreekt, werd de verstandhouding tusschen deze twee mannen later, ten gevolge van het tusschen hen gerezen conflict, geleidelijk slechter. Maar dat doet niets af van het feit, dat het geschilpunt waardoor de noordelijke en de zuidelijke leider van de Afscheiding tegenover elkaar werden geplaatst, aanvankelijk een strikt zakelijk karakter droeg.

Inderdaad, de verhouding tusschen De Cock en Scholte was in den eersten tijd van hun omgang zoo zuiver als men maar wensen kan.

Vóór het jaar 1834 hadden deze twee predikanten elkaar nooit ontmoet. De Cock was in Groningerland geboren, bleef daar wonen en studeeren en was, toen hij in den lande alom bekend begon te worden domini-